

ПРИЧОРНОМОРСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ЕКОНОМІКИ ТА ІННОВАЦІЙ

ГАБІТУС

Науковий журнал

Випуск 33

Видавничий дім
«Гельветика»
2022

Редакційна колегія:

Шапошникова Ірина Василівна – доктор соціологічних наук, професор

Лісеєнко Олена Василівна – доктор соціологічних наук, професор

Алісаускієне Мілда – доктор соціальних наук, професор

Бендаравечіне Ріта – доктор соціальних наук та порівняльної політики, асоційований професор

Ендріулайтієне Ауксе – доктор психологічних наук, професор

Тавровецька Наталія Іванівна – кандидат психологічних наук, доцент

Терешкінас Артурас – доктор соціальних наук, професор

Хижняк Лариса Михайлівна – доктор соціологічних наук, професор

Шебанова Віталія Ігорівна – доктор психологічних наук, професор

Волошенко Марина Олександрівна – кандидат педагогічних наук, доцент

Кузьменко Вячеслав Віталійович – доктор філософських наук, професор

Деркач Лідія Миколаївна – доктор психологічних наук, професор

Науковий журнал «Габітус» включено до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») з психологічних та соціологічних наук (спеціальності: 053. Психологія, 054. Соціологія) відповідно до Наказу МОН України від 17.03.2020 № 409 (додаток 1)

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus International (Республіка Польща)

Електронна сторінка видання – www.habitus.od.ua

**Рекомендовано до друку та поширення через мережу Internet
Вченою радою Причорноморського науково-дослідного інституту
економіки та інновацій (протокол № 1 від 31.01.2022 року)**

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

Науковий журнал «Габітус» зареєстровано
Міністерством юстиції України
(Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія KB № 22415-12315P від 22.11.2016 року)

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1**СОЦІАЛЬНІ СТРУКТУРИ ТА СОЦІАЛЬНІ ВІДНОСИНИ****Кузьмін В.В.**

СУСПІЛЬСТВО ЯК СЕРЕДОВИЩЕ КОНСТРУЮВАННЯ КАР'ЄРНИХ СТРАТЕГІЙ.....9

Нечитайло І.С.

ЗАКЛАД ОСВІТИ ЯК ОСЕРЕДОК ГЕНЕРАЦІЇ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ..... 15

Никифоренко А.Р., Баєв А.І.

ПРОЗОРІСТЬ МІСЬКОЇ ВЛАДИ ТА ПРАКТИКА ЗАЛУЧЕННЯ ПРЕДСТАВНИКІВ ГРОМАДИ ДО УХВАЛЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ У М. ЗАПОРІЖЖІ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ОПИТУВАНЬ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ).....20

СЕКЦІЯ 2**СПЕЦІАЛЬНІ ТА ГАЛУЗЕВІ СОЦІОЛОГІЇ****Орос О.Б.**

ЗЛІСТЬ ЯК ЕМОЦІЙНИЙ КОМПОНЕНТ СИТУАЦІЙ НАСИЛЬСТВА.....28

Яковенко Ю.І., Хомерікі М.М.

СТАН КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ СОЦІОЛОГІВ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЗМІСТОВОГО РОЗВИТКУ ДИСЦИПЛІНИ..... 34

СЕКЦІЯ 3**ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ. ІСТОРІЯ ПСИХОЛОГІЇ****Бужинська С.М., Кривошей К.Ю., Джаббарова Л.В.**

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ АКЦЕНТУАЦІЙ ХАРАКТЕРУ ІЗ ЗАХИСНИМИ МЕХАНІЗМАМИ ПСИХІКИ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ.....41

Жарікова С.Б., Влащенко Н.М., Угоднікова О.І.

ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ МЕНЕДЖЕРІВ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ ПРОФЕСІОГЕНЕЗУ: КОМПЕТЕНТІСНИЙ ВИМІР 46

Лівак П.Є., Савчук М.П., Леганьков Д.В.

МАСАЖ ЯК МЕТОД ЗНЯТТЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО СТРЕСУ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19.....52

Степаненко Л.В., Резнікова О.А., Дейниченко Л.М.

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАХИСТУ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ В УМОВАХ КОРОНАВІРУСНОЇ ПАНДЕМІЇ.....57

СЕКЦІЯ 4**ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ****Батечко Д.П., Козирод В.А.**

ПОКАЗНИКИ САМОПОЧУТТЯ, АКТИВНОСТІ, НАСТРОЮ ТА СИТУАТИВНОЇ ТРИВОГИ У ФУТБОЛІСТІВ У ПЕРЕДЗМАГАЛЬНОМУ ТА ЗМАГАЛЬНОМУ ПЕРІОДАХ ПІДГОТОВКИ.....62

Богдан Т.В., Харенко С.Г. ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ-ПЕРШОКУРСНИКІВ ДО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	66
Володарська Н.Д. ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ ПРЕЗУМПЦІЇ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я В ЗАСТОСУВАННІ ГЕШТАЛЬТ-ТЕХНОЛОГІЙ.....	71
Дацун Г.О., Золотарьова О.В., Степанова С.С. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ТРЕНІНГ ЯК ЗАСІБ АДАПТАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ДО УМОВ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	76
Дичко М.В., Гачак-Величко Л.А., Ролук О.В. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ	80
Дідик Н.М., Логвіна О.А., Руденок А.І. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕЖИВАННЯ СТАНУ САМОТНОСТІ СУЧАСНОЮ МОЛОДДЮ.....	86
Ільницька Л.А., Оніщенко І.О. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АСЕРТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ.....	92
Кононова М.М., Кучма Т.В. ТЕОРЕТИЧНА МОДЕЛЬ ЧИННИКІВ ОСОБИСТІСНОЇ СТРЕСОСТІЙКОСТІ БАТЬКІВ ДІТЕЙ ІЗ ПСИХОФІЗИЧНИМИ ПОРУШЕННЯМИ.....	97
Лисенкова І.П., Пастушенко Т.В. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ НЛП ПРИ КОРЕКЦІЇ КОГНІТИВНИХ ФУНКЦІЙ У ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ.....	102
Марута О.С. ВПЛИВ АДАПТАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НА СУБ'ЄКТИВНЕ СПРИЙНЯТТЯ ЩАСТЯ ПРИ ПСИХІЧНИХ РОЗЛАДАХ.....	109
Міщиха Л.П., Винничук С.С. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ В МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІКЛІНІЧНИХ ЗАКЛАДІВ	118
Олексюк В.Р. АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТІВ-ПЕРШОКУРСНИКІВ ДО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	123
Ольховський Д.Ф. ТАКТИКИ САМОПРЕЗЕНТАЦІЇ В ПРОЦЕСІ СПІВБЕСІДИ ДЛЯ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ.....	128
Оніпко З.С. ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ САМОКОНТРОЛЮ ОСОБИСТОСТІ.....	133
Перевязко Л.П. СНОВИДІННЯ ТА ПАТОПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ	138
Поспелова І.Д. ПРОБЛЕМИ ЕМОЦІЙНОГО ПЕРЕЖИВАННЯ КРИЗИ СУЧАСНИХ ПІДЛІТКІВ ІЗ РІЗНИМИ СЕНСОЖИТТЄВИМИ ОРІЄНТАЦІЯМИ	143
Серга Т.О., Білоусенко М.В., Варшавська В.Ю. ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ЛЮДЕЙ СЕРЕДНЬОГО ВІКУ ПІД ВПЛИВОМ ПАНДЕМІЇ КОРОНАВІРУСНОЇ ІНФЕКЦІЇ.....	149

Соколова Г.Б. НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ТА МЕТОДИЧНІ ПРИЙОМИ КОРЕКЦІЇ ДИСЛЕКСІЇ В МОЛОДШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ.....	154
Столярчук О.А. КОНСТРУКТИВНА ПОВЕДІНКА ОСОБИСТОСТІ В ТРАНСФОРМАЦІЯХ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН	159
Тарасова Т.Б. ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ СТУДЕНТІВ ПЕРШОГО КУРСУ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	164
Шукалова О.С., Зайцева О.О., Джаббарова Л.В. ОСОБЛИВОСТІ СТАВЛЕННЯ ДО ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ З БОКУ БАТЬКА ТА МАТЕРІ	170
 СЕКЦІЯ 5 ПСИХОЛОГІЯ ПРАЦІ	
Ахмедова Н.Н. СТИЛЬ РУКОВОДСТВА В ЕФЕКТИВНОМУ УПРАВЛЕННІ ЧЕЛОВЕЧЕСКИМИ РЕСУРСАМИ.....	174
 СЕКЦІЯ 6 СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ. ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ	
Баштецька А.В., Крупник І.Р. ГІБРИС-СИНДРОМ ЯК КОПІНГ-СТРАТЕГІЯ У КЕРІВНИКІВ.....	180
Жданова І.В., Шахова О.Г., Гайдук Н.С. ПСИХІЧНІ СТАНИ ПРАЦІВНИКІВ ОПЕН СПЕЙС В УМОВАХ САМОІЗОЛЯЦІЇ.....	185
Леонова І.М. ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЖІНОК ІЗ РІЗНИХ СОЦІАЛЬНИХ ГРУП.....	190
Саврасов М.В., Агулов М.В., Сафіян Д.В. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРИ СУБ'ЄКТНОСТІ СУДОВОГО ЕКСПЕРТА.....	197
Ситнік С.В., Кондратьєва І.П., Сільченко І.В. ОСОБЛИВОСТІ ПОДОЛАННЯ КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЙ У ОСІБ З РІЗНИМ РІВНЕМ МІЖОСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ.....	202
Шулюк Н.І. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ОНЛАЙН-ОСВІТИ.....	210
НОВИЙ ВИД НАУКОВИХ ПОСЛУГ.....	216

CONTENTS

SECTION 1**SOCIAL STRUCTURES AND SOCIAL RELATIONS****Kuzmin V.V.**

SOCIETY AS AN ENVIRONMENT FOR CONSTRUCTION OF CAREER STRATEGIES.....9

Nechitailo I.S.

EDUCATIONAL INSTITUTION AS A CENTER OF SOCIAL CAPITAL GENERATION.....15

Nykyforenko A.R., Baiev A.I.TRANSPARENCY OF CITY GOVERNMENT AND PRACTICE OF INVOLVING
COMMUNITY REPRESENTATIVES TO MANAGEMENT DECISIONS

IN ZAPORIZHIA (ACCORDING TO PUBLIC OPINION SURVEYS).....20

SECTION 2**SPECIAL AND BRANCH SOCIOLOGIES****Oros O.B.**

ANGER AS AN EMOTIONAL COMPONENT OF SITUATIONS OF VIOLENCE..... 28

Yakovenko Yu.I., Khomeriki M.M.THE STATE OF CORPORATE CULTURE OF SOCIOLOGISTS
AS A PREREQUISITE FOR THE SUBSTANTIVE DEVELOPMENT

OF THE DISCIPLINE.....34

SECTION 3**GENERAL PSYCHOLOGY. HISTORY OF PSYCHOLOGY****Buzhynska S.M., Kryvoshei K.Yu., Dzhabbarova L.V.**PECULIARITIES OF THE RELATIONSHIP OF ACCENTUATIONS OF CHARACTER
WITH THE PROTECTIVE MECHANISMS OF THE PSYCHOLOGY

IN THE PROCESS OF PROFESSIONALIZATION OF STUDENT PSYCHOLOGISTS.....41

Zharikova S.B., Vlaschenko N.M., Uhodnikova O.I.

FEATURES OF EMOTIONAL INTELLIGENCE IN MANAGERS

OF TOURISM BUSINESS AT DIFFERENT STAGES OF PROFESSIONAL GENESIS:

COMPETENCE DIMENSION 46

Livak P.Ye., Savchuk M.P., Lehankov D.V.

MASSAGE AS A METHOD FOR REDUCING PSYCHOLOGICAL STRESS

IN THE CONDITIONS OF THE COVID-19 PANDEMIC.....52

Stepanenko L.V., Reznikova O.A., Deinychenko L.M.

PECULIARITIES OF PSYCHOLOGICAL PROTECTION OF THE ELDERLY

UNDER THE CONDITIONS OF THE CORONAVIRUS PANDEMIC 57

SECTION 4**PERSONALITY PSYCHOLOGY****Batechko D.P., Kozyrod V.A.**INDICATORS OF FEELING, ACTIVITY, MOOD AND SITUATIONAL ANXIETY
IN FOOTBALL PLAYERS IN THE PRE-WINNING

AND COMPETITIVE PERIODS OF TRAINING.....62

Bohdan T.V., Kharenko S.H. SPECIFICS OF FIRST YEAR STUDENTS' ADAPTATION FOR STUDYING IN A HIGHER EDUCATION INSTITUTION.....	66
Volodarska N.D. COMPLIANCE WITH THE PRINCIPLE OF MENTAL HEALTH PRESUMPTION IN GESTALT TECHNOLOGIES APPLICATION.....	71
Datsun H.O., Zolotarova O.V., Stepanova S.S. SOCIO-PSYCHOLOGICAL TRAINING AS A MEANS OF ADAPTATION OF FRESHMEN TO THE CONDITIONS OF THE EDUCATIONAL INSTITUTION.....	76
Dychko M.V., Hachak-Velychko L.A., Roliuk O.V. PSYCHOLOGICAL FEATURES OF DEVIANT BEHAVIOR OF MILITARY SERVANTS.....	80
Didyk N.M., Lohvina O.A., Rudenok A.I. SOCIO-PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF EXPERIENCING THE STATE OF LONELINESS BY MODERN YOUTH.....	86
Ilnytska L.A., Onischenko I.O. PSYCHOLOGICAL FEATURES OF ASSERTIVENESS OF STUDENTS-PSYCHOLOGISTS.....	92
Kononova M.M., Kuchma T.V. THEORETICAL MODEL OF FACTORS OF PERSONAL STRESS RESISTANCE OF PARENTS OF CHILDREN WITH PSYCHOPHYSICAL DISORDERS.....	97
Lysenkova I.P., Pastushenko T.V. FEATURES OF USING NLP METHODS IN CORRECTION OF COGNITIVE FUNCTIONS IN ADOLESCENCE.....	102
Maruta O.S. THE INFLUENCE OF ADAPTIVE POTENTIAL ON THE SUBJECTIVE PERCEPTION OF HAPPINESS IN MENTAL DISORDERS.....	109
Mischykha L.P., Vynnychuk S.S. PECULIARITIES OF EMOTIONAL INTELLIGENCE MANIFESTATION OF MEDICAL WORKERS IN POLYCLINICS.....	118
Oleksiuk V.R. ADAPTATION OF FIRST-YEAR STUDENTS TO STUDY IN A UNIVERSITY.....	123
Olkhovskiy D.F. TACTICS OF THE SELF-PRESENTATION DURING THE JOB INTERVIEW.....	128
Onipko Z.S. TO THE PROBLEM OF DETERMINING THE ESSENCE OF SELF-CONTROL OF PERSONALITY.....	133
Pereviazko L.P. NIGHT DREAMS AND PATHOPSYCHOLOGY OF A PERSONALITY	138
Pospelova I.D. PROBLEMS OF EMOTIONAL EXPERIENCE OF THE CRISIS OF MODERN ADOLESCENTS WITH DIFFERENT SENSE-LIFE ORIENTATIONS.....	143
Serha T.O., Bilousenko M.V., Varshavska V.Yu. FEATURES OF TRANSFORMATION OF THE VALUE ORIENTATIONS OF MIDDLE-AGED PEOPLE UNDER THE INFLUENCE OF THE CORONAVIRUS PANDEMIC.....	149

Sokolova H.B. NEUROPSYCHOLOGICAL PRINCIPLES AND METHODS OF CORRECTION OF DYSLEXIA CORRECTION IN PRIMARY SCHOOL AGE.....	154
Stoliarchuk O.A. CONSTRUCTIVE BEHAVIOR OF A PERSONALITY IN THE TRANSFORMATION OF SOCIAL RELATIONS.....	159
Tarasova T.B. FEATURES OF THE EMOTIONAL SPHERE OF FIRST-YEAR STUDENTS OF HIGHER EDUCATION	164
Shukalova O.S., Zaitseva O.O., Dzhabbarova L.V. PECULIARITIES OF ATTITUDE TO CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS ON THE PART OF THE FATHER AND THE MOTHER.....	170

SECTION 5 PSYCHOLOGY OF WORK

Akhmedova N.N. LEADERSHIP STYLE IN EFFECTIVE HUMAN RESOURCE MANAGEMENT.....	174
---	-----

SECTION 6 SOCIAL PSYCHOLOGY. LEGAL PSYCHOLOGY

Bashtetska A.V., Krupnyk I.R. HUBRIS SYNDROME AS A COPING STRATEGY AMONG LEADERS.....	180
Zhdanova I.V., Shakhova O.H., Haiduk N.S. MENTAL STATES OF OPEN SPACE WORKERS IN CONDITIONS OF SELF-ISOLATION.....	185
Leonova I.M. PECULIARITIES OF COMMUNICATIVE COMPETENCE OF WOMEN FROM DIFFERENT SOCIAL GROUPS.....	190
Savrasov M.V., Ahulov M.V., Safiian D.V. PSYCHOLOGICAL FEATURES OF THE STRUCTURE OF THE SUBJECTIVITY OF A JUDICIAL EXPERT.....	197
Sytnik S.V., Kondratieva I.P., Silchenko I.V. THE FEATURES OF OVERCOMING CONFLICT SITUATIONS IN PERSONS WITH DIFFERENT LEVELS OF INTERPERSONAL INTERACTION.....	202
Shuliuk N.I. CURRENT TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF VOCATIONAL EDUCATION ONLINE EDUCATION SYSTEM.....	210
A NEW TYPE OF SCIENTIFIC SERVICES.....	216

СЕКЦІЯ 1 СОЦІАЛЬНІ СТРУКТУРИ ТА СОЦІАЛЬНІ ВІДНОСИНИ

СУСПІЛЬСТВО ЯК СЕРЕДОВИЩЕ КОНСТРУЮВАННЯ КАР'ЄРНИХ СТРАТЕГІЙ SOCIETY AS AN ENVIRONMENT FOR CONSTRUCTION OF CAREER STRATEGIES

У роботі розглянуто особливості конструювання кар'єрних стратегій у суспільному просторі. Проаналізовано феномен кар'єри крізь призму актуальних суспільних процесів сучасного українського суспільства. Проблема відчуження праці розглядається як соціальна тенденція, що визначає вектор форм реалізації кар'єрних сценаріїв і стратегій. Досліджено трансформацію ролі праці в процесі формування кар'єрних стратегій серед української молоді та посилення тенденцій щодо збільшення кількості громадян, які розглядають діяльність у мережі Інтернет як основу власної професійної реалізації. Акцентовано на збільшенні ролі гейміфікації в професійній діяльності спеціалістів різного профілю. Розглянуто її особливості в рамках сучасних соціальних процесів, зокрема навчання професій у системі вищої освіти та процесі адаптації до умов професійної діяльності. У статті також приділено увагу професійній реалізації в кіберспорті як новому соціальному інституту, що сформувалася на межі спорту та віртуальної індустрії розваг. Досліджується проблема поширення латентної зайнятості в Інтернеті серед підлітків та молоді і негативні її впливи на подальшу професійну діяльність молодих українців. Проаналізовано також вплив туристичної індустрії на відчуження праці та популяризацію теорії інтенсифікації праці через популяризацію чотириденного робочого тижня з метою збільшення кількості вивільненого часу для колективного та індивідуального відпочинку. Проаналізовано статистичні дані, які підтверджують постійне зростання міжнародного туристичного бізнесу, що створило окремий сегмент реалізації кар'єрних стратегій у сфері організації міжнародного та внутрішнього туризму. Досліджується вплив COVID-19 на зміну кар'єрних стратегій українців та можливі зміни практик професійної реалізації в «постковідному» суспільстві. Крім того, розглянуті нові суспільні тенденції споживання товарів і послуг та їх вплив на сферу зайнятості.

Ключові слова: кар'єрні стратегії, соціальне конструювання, кар'єра, соціальні відносини, реалізація кар'єрної стратегії.

The peculiarities of constructing career strategies in the public space are considered in the work. The phenomenon of career is analyzed through the prism of current social processes of modern Ukrainian society. The paper examines the problem of alienation of labor as a social trend that determines the vector of forms of career scenarios and strategies. The transformation of the role of work in the process of forming career strategies among Ukrainian youth and the strengthening of tendencies to increase the number of citizens who consider activities on the Internet as the basis of their own professional realization are studied. The increase of the role of gamification in the professional activity of specialists of different profile is investigated in the work. The peculiarities of gamification in the framework of modern social processes, in particular, training for professions within the system of higher education and the process of adaptation to the conditions of professional activity are considered. The article focuses on the professional implementation of e-sports as a new social institution, formed on the border of sports and the virtual entertainment industry. The paper examines the problem of the spread of latent employment on the Internet among adolescents and young people and its negative effects on the further professional activities of young Ukrainians. The article analyzes the influence of the tourism industry on the alienation of labor and the popularization of the theory of labor intensification by popularizing the four-day working week in order to increase the amount of free time for collective and individual recreation. The paper analyzes the statistical data that confirm the steady growth of the international tourism business, which has created a separate segment of the implementation of career strategies in the field of international and domestic tourism. The paper examines the impact of COVID-19 on the change of career strategies of Ukrainians and possible changes in the practices of professional realization in the "post-leading" society. The article considers new social trends in the consumption of goods and services and their impact on employment.

Key words: Career strategies, social construction, career, social relations, implementation of career strategy.

УДК 316.477:005.966
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2022.33.1>

Кузьмін В.В.

к. соціол.н., доцент,
учений секретар вченої ради
Національний університет
«Запорізька політехніка»

Постановка проблеми в загальному вигляді. Здійснення кар'єрних вподобань є похідною від суспільних процесів, які відбуваються в межах як окремого суспільства, так і глобального світового співтовариства. У сучасному суспільстві важко успішно реалізувати власну кар'єрну стратегію, не враховуючи тенденцій суспільного розвитку. І тому одним із важливих елементів професійного розвитку особистості є визначення та враху-

вання тенденцій розвитку суспільства і окремих соціальних інституцій. Суспільство є конструктором, що поєднує всі соціальні практики та інші соціальні процеси, тому планування і реалізація кар'єрних стратегій відбуваються в суспільному полі й суттєво залежать від суспільної кон'юнктури та інших тенденцій розвитку суспільних процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика дослідження кар'єри як соці-

ального феномена розглядалася в роботах О. Балакіревої, О. Бікли, В. Буреги, А. Гусевої, Л. Буркової, Н. Грінчук, О. Кучеряго, В. Лозовецької, М. Лукашевич, Ж. Малахової, В. Очеретяного, О. Марцинковської, В. Погрібної, Л. Сокурянської, В. Савельєвої, Н. Шабаліної та ін.

Мета статті – з'ясувати особливості суспільства як середовища конструювання кар'єрних стратегій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Суспільство є складною системою зі своєю структурою, яка має свої статичні та динамічні функції. Усі елементи суспільства постійно трансформуються. Ці трансформації залежать від багатьох історичних, економічних та соціокультурних процесів. Кожен із соціальних процесів та феноменів набуває своєї конструкції саме в суспільстві. Тому суспільство можна сміливо назвати середовищем конструювання багатьох важливих соціальних процесів та феноменів.

Одним із соціальних феноменів більшості суспільств і сучасного українського зокрема є феномен кар'єри. Він має більш ніж сторічну історію і за цей час зазнав суттєвих трансформацій та акцентуацій у межах громадської думки. У першій половині та 60–70-х рр. ХХ століття зазначене поняття мало позитивну сентенцію, оскільки асоціювалося з вдалими практиками професійної соціалізації особистості. А от у 80–90-ті рр. ХХ століття серед представників робітничих спеціальностей, апологетів «лівацької» та «антиглобалістської» ідеологій поняття кар'єри стало асоціюватися із цілеспрямованими практиками, спрямованими на досягнення кар'єрних звершень та підвищення власного соціального статусу, оминаючи старання та кропітке виконання професійних обов'язків. У цей же час у громадській свідомості поширюються міфологеми з приводу використання латентних відносин із керівництвом та успішне виконання непрямих обов'язків у межах трудового колективу (організація корпоративів, участь у самодіяльності, гра у спортивних командах підприємства тощо). Зазначені міфологеми суттєво підірвали «довіру» до поняття кар'єра як об'єктивного відображення професійного розвитку особистості, але утвердили серед широких мас ідею про те, що кар'єра піддається плануванню і може реалізовуватися відповідно до певних тактичних та стратегічних соціальних алгоритмів. І тому особа, маючи певні навички з кар'єрного планування та реалізації кар'єрних стратегій, може претендувати на більш високий рівень професійної реалізації та, як наслідок, отримання більш суттєвих матеріальних і соціальних благ. Актуалізація зазначеної думки призвела до того, що виник соціальний запит на оволодіння навичками з кар'єрного

планування та реалізації відповідних стратегій. Донині зазначені навички опановують студенти провідних світових університетів та бізнес-шкіл для професійних управлінців [7].

«Кар'єрна стратегія», відповідно до загальних означень, – це модель поведінки індивіда під час його руху кар'єрними сходами, яка і зумовлює швидкість розвитку індивіда, можливість досягнення ним успіху в кар'єрному напрямі та особистому житті [7]. Слід зазначити, що зародження процесу планування кар'єри є рудиментом індустріальної епохи. Оскільки за феодального укладу майже неможливо було планувати власні кар'єрні здобутки через відсутність кар'єрного різноманіття, а там, де воно і наявне, не було високого рівня диференціації за рівнем доходів і люди вибирали справу свого життя або здебільшого займалися «родинною» справою для того, щоб заробити на підтримання власних фізіологічних потреб та добробуту своєї родини.

«Поняття „кар'єра” є одним із наріжних понять сучасного трудового процесу, оскільки символізує трудовий шлях індивіда в розрізі основних трудових успіхів та невдач» [8]. Трудовий процес продовжує відігравати значну роль у житті більшості громадян, хоча з пліном часу значення трудових процесів знижується за рахунок того, що нині кількість працевлаштованих людей майже у всіх країнах світу зменшується. Зазначена тенденція є стійкою через дві важливі соціальні тенденції: 1) масове витіснення робочої сили з ринку праці технологіями з використанням штучного інтелекту та 2) високий рівень на ринку праці через значний рівень конкуренції, спричиненої збільшенням фізичної кількості претендентів на робочі місця. Зазначені проблеми призводять до знецінення праці як важливого елементу способу життя. На думку А. Фесенка, зазначена проблема має і соціокультурні підвалини, які базуються на втраті молоді традиційних індивідуальних і суспільних цінностей під впливом «культу споживання» [12]. Хоча часто дослідники проблеми знецінення праці акцентують на молоді, але зазначений процес є актуальним і для інших категорій населення незалежно від віку та статі. Здебільшого справа в тому, що останні півстоліття дійсно виник соціальний запит на комфортне життя, оминаючи будь-які форми праці, або на суттєве полегшення праці через відсутність фізичної праці та зменшення фізичного часу, який особа має проводити на робочому місці. Побічно цей процес стимулювала і культура якісного відпочинку через туризм. Ще 30 років тому відпочинок за кордоном для більшості українців сприймався далекою та нездійсненою мрією. Нині ж він став буденністю і сприяє бажанню значної кількості населення збільшувати кількість часу, відведеного на відпочинок.

У такому разі ми наводимо приклад відпочинку як нового суспільного балансу в межах соціальної системи «праця-відпочинок», яка ще недавно в європейських країнах та країнах американського континенту мала векторну спрямованість у сторону праці з необхідним відпочинком із метою відновлення фізичних та психічних сил для подальшої праці на підприємстві чи у власній підприємницькій справі. Еволюція в цій соціальній системі останні кілька десятиліть зводилась до зростання кількості часу, проведеного безпосередньо з родиною. Цьому сприяв соціокультурний наратив, візуалізований у популярній художній літературі, драматургії, телесеріалах тощо. Економічною передумовою зазначених соціально-економічних тенденцій став розвиток туристичної індустрії, який схилив шальки терезів у системі «праця-відпочинок» у бік відпочинку. Як зазначають російські дослідниці Е. Чилова та І. Темкіна, в період з 1950 по 2005 рр. кількість осіб, що здійснили міжнародні туристичні подорожі, збільшилась у понад 33 рази, а кількість коштів, отриманих світовою туристичною індустрією в цей же період часу, зросла більше ніж у 350 разів [13, с. 88]. Тобто нині сфера організації дозвілля та туристична індустрія як один з її різновидів не тільки впливають на формування кар'єрних стратегій, а й перетворилися на сферу для їх активного втілення в життя. Саме тому туристичні факультети та освітні програми дуже популярні серед абітурієнтів у різних країнах світу і Україні зокрема. І навіть коли туристична галузь зазнала суттєвого занепаду під час активної фази пандемії коронавірусу (світовий туризм занепадає), попит на опанування туристичних професій серед молоді не знизився. Головна причина цього полягає в тому, що більшість сучасної молоді пройшла основні етапи своєї соціалізації за часів розквіту туристичної галузі і їм важко усвідомити можливість скорочення перспектив туристичної галузі. Хоча з раціонального погляду вони б могли засумніватися в перспективах реалізації кар'єрної стратегії в туристичній галузі через те, що наступні кілька років однозначно не будуть успішними для галузі, а в разі успішного подолання соціально-економічних наслідків пандемії COVID-19 туристична індустрія, як і інші сектори індустрії розваг, зазнає суттєвих трансформацій, що з високою вірогідністю призведе до зменшення кількості співробітників, задіяних у цій сфері. У цьому конкретному випадку ми можемо спостерігати прояв соціальної тяглості, підкріпленої рутинними структурами суспільства споживання туристичних послуг як одного з елементів насиченого та успішного життя.

Індустрія розваг та відпочинку відіграла значну роль у трансформації сприйняття ролі праці в кар'єрних досягненнях сучасної

молоді, але й існують і інші механізми, крім індустрії відпочинку, які сприяють витісненню праці як необхідної соціальної складової суспільного буття, що позначається на стилі життя конкретної особи. Одним з інструментів прагнення збалансувати процес реалізації успішної кар'єри, отримуючи значні кошти та в цей же час маючи час для якісного відпочинку, є збільшення інтенсифікації праці і як наслідок – зменшення фізичної присутності на робочому місці. Наприклад, у 2017 році було заявлено про пілотний проект чотириденного робочого тижня в Іспанії [9]. Про експерименти в цій сфері активно замислюються і в інших країнах світу. Варіацією цього методу інтенсифікації роботи є і зменшення робочого дня до 7 годин. Нині здебільшого проводяться дослідження серед працівників та роботодавців. Карантинні заходи з протидії COVID-19 показали, що способом інтенсифікації праці може стати дистанційна форма роботи, коли працівники можуть фізично не перебувати на власному робочому місці. Готовність до зменшення робочого тижня вже висловили і українські працедавці, про що йдеться в опитуванні, яке провів сайт із пошуку роботи Jooble в липні 2021 року. За його результатами, «понад 71% українських роботодавців готові перейти на чотириденний робочий тиждень» [10]. Тобто результати свідчать про те, що українські роботодавці перебувають у тренді європейських тенденцій із приводу скорочення робочого тижня. Крім того, зазначений приклад підтверджує, що розвиток кар'єрних стратегій відбувається відповідно до тенденцій розвитку суспільства. У такому разі необхідність зменшення годин чи днів безпосереднього перебування на робочому місці зумовлена як тенденцією до соціального запиту на дозвілєві практики, так і перекладанням значного масиву ручної та аналітичної праці на роботизовану й інформаційні технології. Відповідно, кар'єрна стратегія особистості може формуватися лише з урахуванням зазначеного тренду на ринку праці. Хоча в рамках окремих секторів економіки буде залишатися попит на співробітників, що працюють не тільки по п'ять, а навіть по шість робочих днів, більшість молодих осіб, які тільки починають власний трудовий шлях, будуть орієнтуватися на роботу з високим рівнем інтенсивності праці, але за обмежений час із великими проміжками часу для відпочинку. Водночас значну кількість роботи за великі проміжки часу з нетривалим відпочинком виконуватимуть працівники віком за 35–40 років, трудова соціалізація яких включала в себе невисокий рівень інтенсивності праці. Зазначені особи прив'язані до місця роботи, оскільки мають розмірений трудовий процес, який включає годинну перерву на прийом їжі, спілкування з колегами дорогою на роботу та після завершення роботи тощо.

Зазначеним особам важко буде переналаштуватися на нові особливості формування та реалізації кар'єрних стратегій.

Як ми вже з'ясували, тенденції суспільного розвитку та популярні соціальні практики активно впливають на кар'єрні стратегії молоді та представників інших верств населення. Однією з таких тенденцій є гейміфікація соціальних процесів. «Гейміфікація (ігрофікація) – це застосування ігрових практик і елементів у сферах, не пов'язаних із грою: на роботі, в освіті тощо» [4]. Популярність зазначеного соціального феномена полягає в тому, що ігри активно використовувалися та використовуються у виховній та навчальній діяльності. Ігровий досвід активно досліджувався соціологами, психологами та представниками інших соціальних наук і навіть можна виділити соціологічну школу, що базується на теорії ігор. Особливе місце в теорії ігор можна відвести теорії ігор Й. Гейзингі, що запропонував теорію про «людину, що грає» [14]. У рамках класичної соціологічної теорії ігор дослідник описав життя людини як певну сукупність індивідуальних та соціальних ігор. Згідно із цим підходом ігри дають змогу людині соціалізуватися до правил гри та типових сценаріїв ігор, які дадуть їй можливість максимально реалізуватися в межах професії та суспільства загалом. Сутність психологічного підходу до ігрової теорії відображена в роботі Е. Берна «Ігри, в які грають люди» [1]. У зазначеній роботі однією з головних є ідея про можливість опанування механізму нав'язування правил гри іншим учасникам соціальних взаємовідносин. За умови успішного оволодіння зазначеними практиками особа може підвищити рівень соціальної успішності, зокрема в професійній кар'єрі. Сучасна практика гейміфікації дещо відрізняється від зазначених прикладів. Її основу заклали відеоігри 80-х рр. XX століття. Саме в цей час у США та Японії стали масово поширюватися ігрові автомати, які стали однією з найпопулярніших форм проведення дозвілля серед молоді [3]. У подальшому цей вид дозвілля тільки набрав популярності через ігрові приставки, персональні комп'ютери, ігрові консолі, мобільні телефони тощо. Комп'ютерні ігри актуалізували змагальність у межах дозвіллевих практик, що спровокувало запит на неї в інших формах дозвілля на початку XXI століття і призвело до нескінченної боротьби між підлітками в численних талант-шоу. Нині дедалі більше педагогів та програмістів розглядають гейміфікацію як освітню технологію, що дасть можливість опанувати навички, необхідні саме в XXI столітті [2]. Зазначена концепція підвищує роль ігор у суспільних практиках, інституціоналізуючи їх в освіті та інших важливих соціальних практиках. Тому нині молодь почала активно розглядати комп'ютерні та мобільні ігри як сферу реалізації власних кар'єрних стратегій [4].

Головні форми реалізації в цій сфері в основному зосереджені в здійсненні себе як успішного гравця чи участі в кіберспортивній команді і подальшій монетизації цього процесу через призові кошти з кіберспортивних турнірів та продажу геймерського приладдя та спеціалізованого контенту [5]. Зазначені форми діяльності до нині більшістю населення сприймаються як певні елементи розваг, але для молоді та активних учасників зазначеного процесу, які становлять інші вікові групи, це вже давно елементи кар'єрної стратегії та активного заробітку. Сьогодні згадані практики перебувають у процесі інституціоналізації і мають перспективи в недалекому майбутньому зайняти місце однієї з найпоширеніших кар'єрних практик як серед молоді, так і представників інших вікових категорій. Зазначена практика має гендерну акцентуацію в сторону чоловіків, оскільки здебільшого саме вони історично мали більшу схильність до ігор. Крім того, це пов'язано і з тим, що жінки мали певні перестороги участі в геймінгових практиках через відсутність соціального запиту. У рамках перманентної жіночої емансипації жінки опановують все нові суспільні практики, серед яких і комп'ютерні, й мобільні ігри. Тому можна спрогнозувати стійке зростання кількості дівчат та жінок, що в майбутньому буду задіяні у фаховій діяльності, пов'язаній із геймінговими практиками. Водночас не слід забувати, що нині в усьому світі геймінгові технології активно залучаються в різноманітні освітні системи, зокрема до функціонування в закладах вищої освіти та адаптації нових співробітників до нового місця роботи.

Однією з важливих тенденцій у сфері формування кар'єрних стратегій є перенесення акцентуації з престижності спеціальності до оплати праці. У середині XX століття престижність спеціальності визначалася інноваційністю фаху, що дозволяв людині відчувати власну приналежність до науково-технічного процесу. І тому престижними в усьому індустріальному світі були спеціальності інженера, технолога, хіміка, фармацевта тощо. У другій половині XX століття та на початку XXI століття одним із головних факторів вибору тієї чи іншої спеціальності стала матеріальна складова частина спеціальності. Тобто молодь, яка формувала свої перші професійні кроки, акцентувала свою увагу на спеціальностях, які могли забезпечити їй достатній матеріальний рівень. Саме цей процес і зумовив стійкий попит на економічні, управлінські та правові спеціальності. Як ми вже зазначали в прикладах кар'єрних стратегій, що реалізуються в системі геймінгу, сучасній молоді не так важлива професійна реалізація, як матеріальні та соціальні блага, що передбачаються в разі вдалого виконання завдань роботодавців. Саме зазначений

фактор і сприяє тому, що вона не цурається брати участь у кримінальних формах заробітків у формі інтим-моделей та поширення наркотичних засобів та їх реклами через мережу Інтернет. Зазначені форми заробітку є девіаціями, що сформувалися в процесі поширення Інтернету та прилаштування традиційних форм криміналу в мережі. Тому слід усвідомити, що інформаційне суспільство, крім нових форм професійної реалізації, дає значні можливості для реалізації в кримінальних видах діяльності. Сьогодення вимагає від шкіл, закладів вищої освіти та громадських організацій, що організують освітні, культурні та дозвіллієві заходи, займатися профілактикою зазначених девіацій у сфері економічної діяльності молоді. Якщо не займатися профілактикою зазначених девіацій, то до них буде залучена значна кількість молоді, що в результаті призведе до високого ступеню толерування практик економічної девіації. Відповідно, вони перейдуть у стан прийнятної поведінки і суспільству доведеться розглядати їх як прийнятні, що спричинить їх легалізацію.

Процес трансформації трудових практик у сучасному українському суспільстві призвів до того, що сформувалися практики неформальної та латентної зайнятості через залучення молоді до форм роботи у сфері інформаційних послуг, сільського господарства, роздрібної торгівлі на вуличних ятках та кіосках, підтримки функціонування мобільних застосунків, тестування електронних ресурсів, поширення реклами б'ютісектора тощо. Зазначені практики часто випереджають чинне законодавство, особливо ця проблема набула актуальності в рамках інформаційного суспільства, коли створюють нові види діяльності як в інформаційному секторі, так і у сфері некваліфікованої діяльності. Як приклад можна навести зростання зайнятості у сфері доставки їжі та інших товарів протягом 2020 року [6]. Хоча зазначене зростання пов'язане більшою мірою з карантинними обмеженнями, які охопили як Україну, так і інші країни Європи, але вони актуалізували новий спосіб життя, для якого є характерним низький рівень традиційних форм комунікації та максимально обережне контактування з іншими особистими речами. Тому зазначена сфера і стала «драйвером» «ковідного» та «постковідного» світу. Сьогодні існує висока вірогідність того, що навіть із відновленням більшості соціальних практик «доковідного» періоду види діяльності, спрямовані на реалізацію товарів через доставку в офіси та додому, залишаться актуальними.

Важливим аспектом подальшого впливу суспільства на процес формування кар'єрних стратегій є структура суспільства. У суспільстві, де значну роль відіграє середній клас, є висока

вірогідність бажання молоді та представників інших класових структур бути причетним саме до цієї соціальної структури. З високою ймовірністю особи, що претендують на підвищення свого соціального статусу, прагнуть вести економічну і професійну діяльність задля того, щоб бути представниками середнього класу. Відповідно, в індустріальному суспільстві найактивніші представники суспільства та молодь прагнуть до того, щоб зробити кар'єру інженера чи управлінця на промисловому підприємстві або фабриці. Так само і в рамках постіндустріального суспільства активна більшість із великою вірогідністю буде робити кар'єру в інформаційному або ІТ-секторі. Крім домінантної компоненти суспільної структури, на вибір тієї чи іншої кар'єрної стратегії можуть впливати локальні суспільні події. Здебільшого йдеться про тиражування історії успіхів відомих людей у медіа. Зазначені історії успіхів знаходять відгук в окремих представників молоді чи людей середнього віку, і вони можуть відкоригувати власну кар'єрну стратегію з їх врахуванням. Зворотним боком впливу історій успіху конкретних людей є формування кар'єрних стратегій під впливом історії успішної латентної економічної діяльності з елементами порушення закону. І тому кількість подібних випадків збільшується в арифметичній прогресії.

Традиційно вважають, що суттєву роль у формуванні кар'єрних стратегій відіграє держава. У часи державної монополії на засоби масової інформації, яка спостерігалася на зорі індустріального суспільства, цей вплив був суттєвим і держава таким чином регулювала потребу в спеціалістах у стратегічних сферах економіки. За радянських часів держава через засоби масової інформації та інші комунікативні механізми навіть романтизувала можливість реалізації кар'єрних сценаріїв на будівництві Байкало-Амурської магістралі та інших об'єктів освоєння північних територій та казахських степів. Зазначені практики ніколи не застосовувалися в сучасній українській історії, хоча нині вони необхідні для збалансування трудових ресурсів не тільки в розрізі пріоритетних секторів для української економіки, а й окремих територій.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Формування та реалізація кар'єрних стратегій є соціальним феноменом, що має взаємозв'язок із важливими соціальними процесами, які є актуальними для сучасного суспільства. Суспільство виступає в ролі майданчика, де формуються кар'єрні стратегії. Зазначений процес відбувається через формування поля соціальних практик, на які є соціальний запит, і вони можуть приносити особі матеріальний зиск або сприяти підвищенню її соціального статусу. Тенденції розвитку суспільства мають суттєвий вплив на форму-

вання і реалізацію кар'єрних стратегій через те, що вони формують порядок денний актуальних сфер професійної реалізації. У рамках індустріального та постіндустріального суспільства на формування кар'єрних стратегій значно впливають засоби масової інформації і соціальні мережі, які продукують відповідний рекламний та пропагандистський контент через історії конкретних осіб, яким вдалося реалізувати той чи інший кар'єрний сценарій. Одна з головних тенденцій формування та реалізації кар'єрних стратегій сьогодні в Україні полягає в віртуалізації та гейміфікації видів діяльності, які сучасна молодь розглядає як важливі елементи власної кар'єрної стратегії. Часто подібні види діяльності, які на практиці реалізує молодь, мають елементи девіацій та криміналу. Тому на соціальних працівників та представників інших спеціальностей, які займаються вихованням підростаючого покоління, покладається додаткова відповідальність відносно профілактики зазначених форм зайнятості. Водночас, маючи можливість впливу на формування та реалізацію кар'єрних стратегій, українська держава не використовує для збалансування трудових ресурсів на території Донбасу, Полісся та Слобожанщини. Проблема вивчення кар'єрних стратегій є актуальною для кращого розуміння перспектив розвитку української економіки та всього українського суспільства, тому подальші дослідження в цій сфері є актуальними і необхідними, зокрема, для розвитку української соціологічної науки. Суспільство виступає в ролі поля, в межах якого формуються та реалізуються кар'єрні стратегії українців, з огляду на основні тенденції, що спостерігаються в рамках взаємодії між соціальними інституціями, які є основою структури суспільства. Тому дослідження тенденцій соціальної динаміки, яка впливає на зміну пріоритетів у формуванні та реалізації кар'єрних стратегій і сценаріїв, мають відбуватися регулярно і, можливо, навіть у форматі моніторингу як на національному рівні, так і в межах досліджень регіонального масштабу. Одним із варіантів використання результатів емпіричних соціологічних досліджень у сфері реалізації кар'єрних стратегій є формування державних стратегій у галузі відновлення та розподілення трудових ресурсів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Берн Э. Игры в которые играют люди. Москва : Форс, 2016. 288 с.
 2. Дьоміна І. Як навчання на основі ігор розвиває навички 21-го століття. URL: <https://nus.org.ua/view/>

[yak-navchannya-na-osnovi-igor-rozvyva-navychky-21-go-stolittya/](https://nus.org.ua/view/yak-navchannya-na-osnovi-igor-rozvyva-navychky-21-go-stolittya/)

3. История развития и эволюция видеоигр в цифрах и картинках. URL: <https://hype.tech/@id103/istoriya-razvitiya-i-evolyuciya-videoigr-v-cifrah-i-kartinkah-w4e9feon>
 4. Как геймификация меняет мир и что про нее надо знать. URL: <https://trends.rbc.ru/trends/industry/5f454a749a7947845998bdc2>
 5. Калинина Н. Призовые до \$3 млн, зарплаты до \$35 000 в месяц: сколько зарабатывают в киберспорте. URL: <https://www.forbes.ru/biznes/401671-prizovye-do-3-mln-zarplaty-do-35-000-v-mesyas-skolko-zarabatyvayut-v-kibersporte>
 6. Карпенко О. Итоги-2020. Как в пандемию развивались службы доставки. URL: <https://ain.ua/2020/12/18/itogi-2021-kak-razvivalis-sluzhby-dostavki/>
 7. Кузьмін В. Концептуалізація понять «кар'єра» та «кар'єрні стратегії» в роботах зарубіжних і вітчизняних соціологів. *Філософія. Філософія права. Політологія. Соціологія*. 2021. № 1(48). С. 206–220.
 8. Кузьмін В. «Ситуація ножиць» як інституційна пастка реалізації кар'єрних стратегій в Україні: чинники появи та шляхи подолання. *Український соціологічний журнал*. 2018. № 1-2. С. 58–63.
 9. В Іспанії робочий тиждень стане чотириденним. URL: <https://glavcom.ua/news/v-ispniji-robochij-tizhden-stane-chotiridennim--733999.html>
 10. Понад 71% українських роботодавців готові перейти на чотириденний робочий тиждень. URL: <https://hmarochos.kiev.ua/2021/07/21/ponad-71-ukrayinskyh-robotodavcziv-gotovi-perejty-na-chotyrydennyj-robochij-tyzhen/>
 11. Світовий туризм впав до рівня 30-річної давності. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/3263334-svitovij-turizm-vpav-do-rivna-30ricnojdavnosti-evroposadovci.html>
 12. Фесенко А.М. Знецінення праці та загроза відчуження молоді від трудового способу життя в умовах домінування цінностей «суспільства споживання». *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Серія : Філософія*. Т. 286. № 274 (2016).
 13. Чилова Е.П, Темкина И.М. Рынок международных туристических услуг: экономический и социальный эффект. *Известия Уральского федерального университета. Сер. 3: Общественные науки*. 2010. Т. 83, № 4. С. 87–95.
 14. Хейзинга Й. Homo Ludens; Статті по історії культури / пер. с гол. Д.В. Сильвестрова. Москва : Прогресс Традиция, 1997. 416 с.
 15. Kuzmin, V., & Stadnyk, A. (2021). СОЦІАЛЬНИЙ ЕКСКУРС КАР'ЄРНИХ ВПОДОБАНЬ УКРАЇНЦІВ. Епістемологічні дослідження в філософії, соціальних і політичних науках, 4(2). 37–45. <https://doi.org/10.15421/342120>

НОТАТКИ

Наукове видання

ГАБІТУС

Науковий журнал

Випуск 33

Коректура • *В. Ізак*

Комп'ютерна верстка • *Ю. Семенченко*

Формат 60x84/8. Гарнітура Pragmatica.
Папір офсетний. Цифровий друк. Обл.-вид. арк. 23,71. Ум. друк. арк. 25,34.
Підписано до друку 01.02.2022. Замов. № 0322/094. Наклад 100 прим.

Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»
65101, м. Одеса, вул. Інглєзі, 6/1
Телефон +38 (048) 709 38 69,
+38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@helvetica.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 6424 від 04.10.2018 р.